

KÜLTÜR DÜNYASI DERGİSİNDE (1954-1956) EDEBİ HAREKETLİLİK

LITERARY STUDIES IN KÜLTÜR DÜNYASI MAGAZINE (1954-1956)

Bilal DEMİR*

Öz

Kültür Dünyası dergisi 1954-1956 yıllarında yayımlanmış bir kültür sanat dergisidir. Unesco'nun Türkiye Millî Komisyonu tarafından yayımlanan dergi, Unesco'nun misyonu ve faaliyetleri bağlamında yayın yapmıştır. Kültür Dünyası dergisinin öne çıkan asıl özelliği sanat dallarının tümüne uygun içerikler üretmek olmuştur. Edebiyattan tiyatroya, resimden müziğe, baleden operaya, heykelden mimariye birçok alanda yazı yayımlanmıştır. Dergide şiir, hikâye, deneme, tiyatro, günlük, sohbet, tercüme ve portre yazısı türünde edebî metinler de kaleme alınmıştır. Dönemin önemli ve bilinen şair ile yazarlarından oluşan yazarlar dergiyi edebiyat tarihi açısından değerli kılmıştır. Dergi ayrıca edebiyat dışında 1950'li yılların sanat, politika, kültür ve ilim ortamı hakkında detaylı bilgi veren, bu konular hakkında akademik yazılar içeren bir dergidir.

Bu çalışmada 1954-1956 yılları arasında yayımlanmış olan Kültür Dünyası dergisinin yazar kadrosu, edebî türlerdeki yazıların içeriği ve derginin kronolojik dizini hakkında bilgiler verilerek dergide yayımlanmış edebî metinlere dikkat çekilecektir. Dergide edebiyatçı kimliğiyle bilinen yazarların dışında edebî konularda yazan birçok önemli isim bulunmaktadır. Çalışmada edebî türler bağlamında sınıflandırma yapılarak şair ve yazarlar ile çalışmaları değerlendirilecektir. Kültür Dünyası dergisine katkı yapmış edebiyatçılar ve yayınları gösterilerek derginin edebiyat tarihindeki yeri ve önemi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmanın sonunda ise derginin kronolojik dizini verilecektir.

Anahtar Sözcükler: Kültür Dünyası, Dergi, Edebiyat, Şiir.

Abstract

Kültür Dünyası magazine is a culture and arts magazine published between 1954-1956. The magazine, published by Unesco's Turkish National Commission, published in the context of Unesco's mission and activities. The main distinguishing feature of Kültür Dünyası magazine is to produce content suitable for all branches of art. Articles have been published in many fields, from literature to theatre, from painting to music, from ballet to opera, from sculpture to architecture. Literary texts such as poetry, stories, essays, plays, diaries, conversations, translations and portrait writings were also written in the magazine.

In this study, information will be given about the Kültür Dünyası magazine, which was published between 1954-1956, and attention will be drawn to the literary texts published in the magazine. In addition to the writers known as literary figures, there are many important names writing on literary subjects in the magazine. In the study, poets and writers and their works will be evaluated by classifying them in the context of literary genres. By showing the literary figures who contributed to Kültür Dünyası magazine and their publications, the place and importance of the magazine in the history of literature will be tried to be revealed.

Key Words: Kültür Dünyası, Magazine, Literature, Poetry.

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
E-posta: bilaldemir@yyu.edu.tr., [ORCID: 0000-0002-2913-7946](https://orcid.org/0000-0002-2913-7946)

GİRİŞ

Türk edebiyatı için süreli yayınlar; edebiyat tarihinden fikri akımlara, edebî gruplardan türlerin gelişimine, yeni yazar ve konuların filizlenmesinden edebî tartışmaların başlamasına kadar pek çok yönden her zaman önemli mecralar olmuştur. Gazete ve dergi gibi süreli yayınlar Yeni Türk edebiyatının başlangıcına, gelişimine ve edebiyat kamuoyunun oluşmasına katkı sunmuş edebî zeminlerdir. Tanzimat dönemi edebiyatından Ara Nesil'e, Servet-i Fünûn'dan II. Meşrutiyet dönemine, Cumhuriyet'in ilk yıllarından günümüze kadar pek çok edebî hareket, tartışma ve konu süreli yayınlar üzerinden oluşmuştur. Özellikle Ara Nesil döneminden itibaren dergiler, Türk edebiyatı tarihinde ciddi yer tutmuş, büyük işlevleri olmuştur (Harmancı, 2019, s. 159).

Dergiler sanat ve edebiyat dünyasına katkılarının yanı sıra kültürel alandaki işlevleriyle dikkat çekerler. Osmanlı Devleti'nin son yüzyılı ve Erken Cumhuriyet dönemindeki modernleşme sürecinin, kültürel değişimlerin gözlemlenebildiği mecralarından biri dergilerdir. Kültürel ve sosyo-politika alanlarındaki gelişmelerin değerlendirilip bu bağlamda teori niteliğindeki birçok ilk yazı dergilerde yazılmış ve tartışılmıştır. Gazeteler gibi dergiler de belli bir görüşün ve fikrin savunusunu, açılımını veya savlarını ortaya koyarak kültürel zeminde yer edinmeye çalışır. Bu yönleriyle tarih, sosyoloji, siyaset başta olmak üzere sosyal bilimler açısından birçok fikrin yazılıp derinleştirildiği, kalem kavgalarının verildiği dergiler kültür tarihi açısından önem arz etmektedir. Edebî dergiler ise hem kültür tarihi hem de edebiyat tarihi açısından birçok misyon yüklenmiştir.

Edebî dergiler ortak bir sanat ve edebiyat zevk ile anlayışına sahip yazar veya yazar adayının oluşturduğu mecralardır. Edebî tür, tartışma ve konuların sergilendiği bu mecra bir anlamda okuyucular için bir mektep hüviyeti taşımaktadır. Dergiler yeni edebî fikirlerin ilk ortaya çıktığı, ilk edebî yazıların yazıldığı, hem estetik hem de ideolojik görüşlerin tartışıldığı yerlerdir. Birçok yazar dergiler vesilesiyle edebiyat dünyasıyla tanışır (Tosun, 2020, s.136). Ayrıca dergiler kültür, sanat ve edebiyat kanonu üretme ve yaygınlaştırma imkânına sahip özelliktedir. Dergilerde yayımlanan kitap eleştirileri dergilerin sahip olduğu söylemlerin okuyucuya iletilmesini sağlarken bu yönüyle bir kültür endüstrisi aracına dönüşebilmekte ve edebî üretim ile tüketimi etkileyebilmektedir (Uçar, 2007, s, 1). Yine edebiyat dergilerinin merkezleri, bir edebî mahfile dönüşebilmekte, edebî, politik, güncel birçok konunun konuşulup tartışıldığı, dergi yazıları hakkında değerlendirmeler yapılabildiği, genç yazar adaylarının veya edebiyat heveslilerinin yazarlarla buluşup fikir edindiği yerlerdir (Anar, 2012, s, 377).

Türk edebiyatında geçmişten günümüze yer edinmiş çok önemli edebî dergiler bulunmaktadır. İlk dergi olan *Mecmua-i Fünûn* dergisinden (Ertuğ, 1970, s, 186) günümüzde yayımlanan sayısı binleri aşan dergiler vardır. Bu yönüyle öne çıkan dergilerden *Malumat*, *Servet-i Fünun*, *Genç Kalemler*, *Dergâh*, *Kadro*, *Varlık*, *Meşale*, *Resimli Ay*, *Hisar*, *Büyükdöğü*, *Edebiyat*, *Pazar Postası*, *Mavi*, *Türk Dili*, *Papirüs*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yeni Dergi*, *Diriliş*, *Mavera*, *Virgöl*, *Hece*, *Türk Edebiyatı*, *Notos* gibi birçok dergiden bahsedilebilir. İsmi yazılan bu dergilerin dışında edebiyat dünyasında yer edinmiş daha birçok önemli dergi sayılabilir (Doğan, 1997; Küpçük, 2025).

Kültür ve ilim temalı dergiler ise sosyal bilimlerin her alanı için önemli iken içeriğine göre Türk edebiyatı tarihinde de yer edebilmektedirler. Bu anlamda örneğin Hilmi Ziya Ülken'in çıkardığı *İnsan* (1938-1943); Naim Tiralı'nın yönetimindeki *Yenilik* (1952 -1957); Metis Yayınları'nın 1987-2002 yılları arasında çıkardığı *Defter* gibi dergiler ile ayrıca *Milliyet Sanat* (1972-Günümüz), *Hürriyet Gösteri* (1980-Günümüz) gibi gazete ekleri bir kültür dergisi/eki olmanın yanı sıra edebiyat için çok değerli yer teşkil edip önemli işlevleri olmuştur. Dergilerde yazılan edebiyat kuramı, türler kuramı, türlerin gelişimi, yazar ve metinler üzerinden yapılan sosyo-kültürel inceleme yazıları bu dergilerin edebiyat tarihi açısından önemini arttırmıştır. Bu türden kültür yayıncılığına örnek olacak bir dergi de bu çalışmaya konu olan *Kültür Dünyası* dergisidir. Bir kültür, sanat ve ilim dergisi olarak tanımlanabilecek olan *Kültür Dünyası*, barındırdığı edebiyatçı yazar kadrosu ve edebî yazılarıyla edebiyat tarihi içinde değerlendirilecek bir dergi haline gelmiştir.

Bu çalışma, Türk edebiyatında şimdiye incelenmemiş bir dergi olan *Kültür Dünyası* dergisinin edebî rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada, özellikle 1950'li yıllarda Türk edebiyatının gelişim seyrine katkı sunan bu dergide, dönemin önemli şair ve yazarlarına ait bazı metinlerin ilk kez yayımlandığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda, söz konusu metinlerin künyeleri ayrıntılı biçimde belirlenmiş; edebî içerikleri değerlendirilerek Türk edebiyatı arşivine önemli bir katkı sunulmuştur.

Literatürde ismi nadiren geçen ve akademik çalışmalarda göz ardı edilmiş *Kültür Dünyası* dergisi, bu araştırmayla birlikte yeniden gündeme getirilmiş ve edebiyat, kültür ile sanat alanındaki işlevi somut veriler ışığında ortaya konulmuştur. Derginin yazar kadrosu, dönemin entelektüel çevreleriyle olan ilişkileri ve yayımladığı içerikler dikkate alındığında, söz konusu yayının dönemin edebî iklimini yansıtan önemli bir mecra olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma, yalnızca bir derginin tanıtımını yapmakla kalmayıp, aynı zamanda Türk edebiyatının yayıncılık tarihi açısından da önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Ayrıca, dergide

yayımlanan ve daha önce literatürde yeterince görünür olmayan bazı metinlerin gün yüzüne çıkarılması hem bu metinlerin hem de yazarlarının edebî portrelerine yeni katkılar sunmaktadır.

Bu yönüyle çalışma, Yeni Türk Edebiyatı alanında yapılan dergi merkezli araştırmalara özgün bir katkı sunmakta; arşiv malzemesinin değerlendirilmesi, kaynakların sistematik biçimde taranması ve edebî içeriklerin analizi bağlamında akademik bir derinlik taşımaktadır. *Kültür Dünyası* dergisi özelinde yapılan bu inceleme, edebiyat tarihi yazımına yeni bir pencere açmakta ve dergilerin edebî hafıza üzerindeki belirleyici etkisini bir kez daha teyit etmektedir.

1. *Kültür Dünyası* Dergisinin (1954-1956) Özellikleri ve Mahiyeti

Kültür Dünyası dergisi 1954-1956 yılları arasında 29 sayı olarak yayımlanmış bir kültür, sanat ve ilim dergisidir. Dergi, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (Unesco)'nun Türkiye Millî Komisyonu tarafından yayımlanmış bir kurum dergisidir. *Kültür Dünyası* dergisi isminden de anlaşılacağı üzere kültürel konuların tümüyle ilgilenen ve kültürün bütün alanlarına katkı sunma hedefine sahiptir. Kültür kavramı altında sanat, ilim, eğitim alanlarına yer açmıştır.

Dergi'nin imtiyaz sahibi Unesco Türkiye Millî Komisyonu olarak belirtilmektedir. 1954-1955 yılları arasında derginin yayın (yazı) kurulu; Prof. Suut Kemal Yetkin, Prof. Bedrettin Tuncel, Prof. Bedi Ziya Egemen, Prof. Yavuz Abadan ve Adnan Ötüken'den oluşmaktadır. 1956'dan itibaren ise yayın kurulunda; Prof. Dr. Yavuz Abadan, Prof. Fikret Arık, Prof. Bedrettin Tuncel, Dr. Arif Payaslıoğlu, Dr. Necat Erder, Metin And, Bülent Ecevit ve Bilge Karasu yer almıştır. Derginin tüm sayıları Ankara'da Türk Tarih Kurumu Basımevi'nde basılmıştır.

Dergi literatürde 29 sayı yayımlanmış şeklinde geçmektedir. Ancak derginin nüsha sayısı 20'dir. İlk yıl olan 1954'te 12 nüsha, 1955'te 3, 1956'da ise 5 nüsha yayımlanmıştır. Derginin ilk yılı olan 1954 yılında "Her Ayın Onbeşinde Çıkarılır Dergi" ibaresiyle aylık olarak çıkarılmış olup 12 sayı yayımlanmıştır. Fakat sonraki iki yılda (1955 ve 1956) yayımlanma aralığı sürekli değişmiş, basım zamanları düzensiz bir hal almış ve iki ayda bir yayımlanması hedeflese de yayım süresi değişkenlik göstermiştir. İlk 12 sayı aylık, 13 ile 29 sayıları ise iki aylık olarak yayımlanmıştır. Ancak iki aylık olarak çıkarılan dönemde derginin her nüshası iki sayı olarak gösterilmiştir. Yani tek nüsha iki aylık olduğundan sayı da iki sayı şeklinde sayılmıştır. Örneğin 13 ve 14. sayı tek nüshadır ama 13-14. sayı şeklinde basılmıştır. Dolayısıyla derginin sayı izleği farklıdır. Aslında 1955'ten sonra çıkarılan sayılar zoraki olduğu izlenimi vermektedir. Çünkü bu yıldan itibaren çıkan sayılarda ciddi hatalar görülmeye başlanmıştır. Bazı sayılarda sayfa eksikliği, yazım yanlışları artar. Dergideki bu türden hatalar için bazı sayılarda dergi kurulu tarafından özür yazıları yayımlanmak mecburiyetinde kalınır. Başka türden hata ve gecikmeler de yaşanır. Dergi sayıları kendi aylarında çıkamaz hale gelmiştir. Örneğin 17-18. (Mayıs Haziran 1955) sayısından sonra dergi altı ay ara vermiştir. Yine 19-21. sayı tek nüsha olmasına rağmen üç sayı olarak sayılmış, derginin künyesinde ise Ocak-Şubat 1956 sayısı ibaresiyle iki aylık olarak yazılmıştır. Bu sayıyla birlikte son yılına giren dergide artık iyice sorunlar baş göstermiştir. 28-29. sayı, Eylül-Ekim 1956 sayısı olmasına rağmen Aralık'ta yayımlanabilmiştir. Dolayısıyla derginin Ocak 1955'ten sonraki sayılarında bütçe ve diğer aksaklıklar nedeniyle yayımı sorunlu hale geldiği anlaşılmaktadır.

Derginin teknik özellikleri dönemin şartlarına göre oluşmuştur. Dergi 27x19 ölçüleriyle basılmıştır. Derginin kapağı krem beyazı bir tonda olup Kültür Dünyası logosu kırmızı renktedir. Dergi içeriği ve dergide kullanılan resim ile fotoğraflar renksiz, siyah-beyaz tondadır. Dergi sayılarının içeriğini gösteren "İçindekiler" kısmı kapakta yer almaktadır. Kapağın sağ alt tarafında Unesco logosu bulunur. Derginin ilk sayısından son sayısına kadar bütün kapaklarda, sağ orta üst kısımda Mustafa Kemal Atatürk'e ait olan "İnsan mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar bütün cihan milletlerin huzur ve refahını da düşünmeli..." sözü

yer almaktadır. Barışçıl, hümanist bir söz olarak bu söz, Unesco'nun ve BM'nin genel anlayışına uygunluğu vesilesiyle seçilmiş görünmektedir. Kapakta ilk sayıdan son sayıya kadar tasarım bağlamında standart korunmuştur. Ancak derginin sayfa sayısı ve içerik düzeninde standart yoktur.

Tüm teknik aksaklıklara rağmen dergi yine de çok önemli bir dergidir. Çünkü 1950'li yılların kültür-sanat anlayışını, konularını, meselelerini, isimlerini ve eğilimlerini tespit etmek, anlamak ve açıklamak adına çok önemli hizmetleri olmuştur.

Dergi, Unesco'nun Türkiye'deki yayın organı olduğundan öncelikle BM'nin ve Unesco'nun önemi hakkında yazılar ile Unesco'nun yayınları ve kültürel faaliyetleriyle ilgili tanıtıcı haberler hemen her sayıda yer almaktadır. Özellikle bazı sayılar Unesco'ya ayrılmıştır. Derginin 26-27. (Temmuz-Ağustos 1956) sayısı "Unesco Özel Sayısı" olarak basılmıştır. Bu sayıda dönemin Maarif Vekili Prof. Ahmet Özel, Hilmi Ziya Ülken, Âfet İnan gibi önemli isimler Unesco hakkında yazılar kaleme almıştır. Derginin özelliklerinden biri de Unesco çatısı altında dünyanın farklı şehirlerinde sanat ve kültür ile alakalı yapılan konferanslar hakkında bilgiler verilerek bu konferanslardan seçilen bazı tebliğlerin tercüme edilmesidir. Ayrıca derginin her sayısının son sayfalarında Unesco'nun Türkiye'de yayımladığı kitaplar ve diğer hizmetleri detaylandırılmaktadır. Örneğin Unesco bünyesinde Türkiye'de kurulmuş olan Milli Kütüphane hakkında birçok metin yazılmıştır.

Kültür Dünyası dergisinin öne çıkan asıl özelliği sanat dallarında kapsayıcı olma amacını gütmesidir. Edebiyattan tiyatroya, resimden müziğe, baleden operaya, heykelden mimariye birçok alanda yazı yayımlanmıştır. Dergi, dünyadaki sanat ve edebiyat gelişmeleri ile Türkiye'deki gelişmeleri birlikte takip etmiş, dünyadaki gelişmelerin Türkiye'deki yankılarını derlemiştir. Örneğin 1950'li yıllarda Batı'da verili olan varoluşçuluk akımına dair birçok yazı yazılmış ve Türkiye'de de buna uygun eserlerin ortaya çıktığı bilgisi verilmiştir (Peltek, 1954, s. 19; Abadan, 1955, s. 16).

Dergi bir kültür dergisi olması hasebiyle dergide Batı'da ve Türkiye'de; sosyal bilimler, eğitim kurumları, üniversiteler ve bilimdeki gelişmeler hakkında güncel konulara yönelik birçok yazı yazılmıştır. Buna bağlı olarak dergide dikkati çeken bir husus da dergideki akademik yöndür. Nitekim dergiyi çıkaran ekip ile dergideki çoğu yazar akademisyendir. Bu nedenle yazıların içeriğine bakıldığında akademik dikkat ve üslup hemen belirir. Derginin özellikle 1955'ten sonraki sayıların akademik ve ilmi yönü ağırlıktadır. Bu sayılarda İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Âfet İnan, Hilmi Ziya Ülken, Hikmet Birand, Süheyl Ünver, Şevket Aziz Kansu, Muzaffer Şenyürek, Yavuz Abadan, Zekâî Baloglu gibi hem yaşadıkları dönemde hem de sonraki yıllarda

Türkiye'nin sosyal bilimler tarihinde önemli yer teşkil eden ilim ve kültür insanları yazılar kaleme almıştır. Ayrıca Ahmet Kutsi Tecer, Suut Kemal Yetkin, Malik Aksel ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu gibi yazarlar dönemin fikri meseleleri ve sanat mevhumu hakkında değerlendirmeler yapmış isimlerdendir.

Dergide okuyucunun bilim ve teknolojiye karşı merakını cezbetmek için de çalışmalar yapılmıştır. 1950'li yıllardaki teknolojik gelişmeler hakkında bilgiler sunulur. Bu bilgiler genellikle yabancı yazarlardan yapılan tercümelerdir. Örneğin televizyonun icadı ve geliştirilmesi, evren ve dünya, beliren yeni hastalıklar hakkında bilgiler okuyucuya verilmeye çalışılır. Bu bağlamda dergide François Le Lionnais adlı yazar “Biz ve İlim Dünyası” başlığı altında okuyucunun sorularını cevaplayan yazılar kaleme almıştır. Okuyucunun bilimdeki gelişmeleri mektup yoluyla dergiye sorması üzerine Lionnais bunları cevaplamıştır. Dolayısıyla dergide dönem okuyucusunun merakını celbeden, yeni ve eski teknolojik meseleler hakkında doyurucu bilgiler verilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Dergideki yazılardan anlaşıldığı kadarıyla dergi Batıcı anlayışa sahip olup hümanizma düşüncesine bağlı bir dergidir. Yazılarda işlenen konulara bakıldığında derginin Batı medeniyetine, Batılı kültür ve sanat anlayışına bağlı bir dergi olduğu söylenebilir. Nitekim BM fikrinin yüceltilmesi ve Türkiye’de BM ve ona bağlı kurum olan Unesco’nun bir değer olarak tanıtılması amacıyla çıkarılan dergide Batılı fikir ve düşüncenin hâkim olması olağandır.

Son olarak *Kültür Dünyası* dergisi, bir kültür sanat dergisi olmasına rağmen dergide yayımlanan yazıların çoğunluğunun edebiyat yazılarından oluşması nedeniyle önemli bir dergidir. Dergide edebiyat, kültüre ait bir en temel unsur olarak düşünülmüş, sanatın en kıymetli alanlarından olarak görülmüştür. Bu nedenle edebî yazıların dergi sayfalarında gözükmeye hassasiyet gösterilmiştir. Derginin sabit bir edebî anlayışı ya da edebî kanonu öne çıkmamaktadır. Ancak dönemin edebiyatçılarından yazı katkısı almıştır. Bu katkılar nedeniyle dergi Türk edebiyatı tarihi için önemli hale gelmiştir. Dergide şiir, hikâye, deneme, günlük, sohbet, portre yazısı, tenkit ve tercüme gibi edebî türlerde yazılar mevcuttur. Özellikle denemelerde edebiyat, şiir, tiyatro hakkında dikkati çeken konulara değinilmiştir. Ayrıca portre yazısı şeklinde nitelenebilecek, her sayıda yayımlanmasına özen gösterilmiş olan Türk ve dünya edebiyatlarından önemli yazarlar hakkında yazılmış ayrıntılı yazılar bulunmaktadır. Dergide yayımlanan edebî yazıların hemen tümü ilk kez yayımlanmıştır. Bu nedenle dergideki edebiyat hareketliliğinin gösterilmesi ve edebî yazıların sınıflandırılarak değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmada da 1954-1956 yılları arasında yayımlanan *Kültür Dünyası* dergisinde

edebiyat ile ilgili yayımlanmış yazılar tespit edilerek sınıflandırılmaya ve seçilen edebî yazıların içeriği hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır.

2. *Kültür Dünyası* Dergisinin Yazar Kadrosu

Kültür Dünyası dergisinde yazan kadro, kültür sanat alanından eğitime, akademiden gazetecilere kadar geniş bir yelpazeden oluşmuştur. Edebî yazıların yanı sıra ilim ve kültür yazıları da dergide ciddi yer teşkil ettiğinden dönemin akademisyen ve kültür insanlarından oluşan geniş yazar topluluğu dergide dikkati çeker. Hem kendi dönemlerinde hem de daha sonraki dönemlerde Türkiye’de ismi bilinen, akademi ve kültür alanında değer üreten ve bu yönleriyle kıymet verilen yazarlar dergiye katkı vermiştir. Çeşitli konularda, özellikle sanat ve edebiyat hakkında, yazılar kaleme alan derginin yazar kadrosu şu şekildedir:

Fazıl Hüsni Dağlarca, Behçet Necatigil, Salâh Bırsel, Cahit Külebi, Âfet İnan, Oktay Akbal, Özdemir Asaf, Sabahattin Kudret Aksal, Salih Zeki Aktay, A. Süheyl Ünver, Malik Aksel, Hilmi Ziya Ülken, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Fikret Arık, Ahmet Kutsi Tecer, Suut Kemal Yetkin, Necmettin Halil Onan, Hikmet Birand, Abdülkadir Karahan, Fuat Baymur, Cevat Memduh Altar, Yavuz Abadan, Bahri Savcı, Şevket Aziz Kansu, Kâmuran Birand, Selâhattin Batu, Sabahattin Teoman, Melâhat Özgü, Oğuz Peltek, Turhan Oğuzkan, Şinasi Özdenoğlu, Oğuz Peltek, Oğuz Kâzım Atok, Orhan Arıburnu, Abdullah Rıza Ergüven, Jülide Gülizar Ergüven, Munis Faik Ozansoy, Orhan Burian, Perihan Çambel, Bedrettin Tuncel, Vecihi Yenilmez.

3. *Kültür Dünyası* Dergisinde Edebî Hareketlilik

3.1 Şiir

Derginin hemen her sayısında bir veya birkaç şiir yayımlanmıştır. Şiirler genellikle tek sayfadan oluşan şiirlerdir. Derginin şair kadrosu genellikle derginin yayımlandığı yıllarda şairliği bilinen, edebiyat tarihinde yer edinmeye başlamış şairlerden oluşmaktadır. Şair kimliğiyle bilinen yazarların dışında şiir türünü tek örnekle sınırlı olarak yazmış ya da dergide başka türden yazılar yazarken arada şiir de yazıp yayımlayan yazarlar da mevcuttur.

Dergide en fazla şiir örneği Fazıl Hüsni Dağlarca ve Behçet Necatigil tarafından verilmiştir. Bu iki büyük kalemin şiirleri ilk sayılardan itibaren pek çok sayıda görülmektedir. İki şairin yanı sıra Cahit Külebi, Özdemir Asaf, Sabahattin Kudret Aksal, Salih Zeki Aktay, Necmettin Halil Onan, Selâhattin Batu, Sabahattin Teoman, Turhan Oğuzkan, Şinasi Özdenoğlu, Oğuz Kâzım Atok, Orhan Arıburnu, Abdullah Rıza Ergüven, Jülide Gülizar Ergüven ve Vecihi Yenilmez’in şiirleri dergide yayımlanmıştır.

Dergide Fazıl Hüsni Dağlarca'nın on üç adet şiir neşredilmiştir. Bunlar "Işığın Karanlıktaki Ağırılığı", "Açlığın ta İlk İnsanlarla Rakseder", "Yeşeren Toprak", "Toprak Ağrısı", "Gazetelerde Ağustos Böcekleri", "Karşıdaki", "Benim Hiç Resmim Olmasa", "Uykusuzluklar", "Yaşamada Yansılar", "Taş Yazı", "Günlerde", "Ağır Ot", "Akyapı" adlı şiirlerdir. Behçet Necatigil'in dergide "Geceye Girerken Balâd", "Yalan Ses", "Birikir", "Donmuş Dallarda Çiçek", "Besinler", "Astar" başlıklı altı şiiri yayımlanmıştır. Cahit Külebi'nin "Paris", "Ölümlü İnsanlar İçin", "Bir Gemi, Bir Adam" adlı üç şiiri; Özdemir Asaf'ın "Yakın" adlı şiiri; Salih Zeki Aktay'ın "Çeşme", "Ölüm", "Halı" ve "Musiki" adlı dört şiiri; Necmettin Halil Onan'ın "Yaz Sonu", "Akşam", "Söyleniş" adlı üç şiiri; Sabahattin Teoman'ın "Park Yapılamaz", "Hiroşima Akşamına Serenad" adlı iki şiiri; Sabahattin Kudret Aksal'ın "Sahiden" adlı şiiri; Turhan Oğuzkan'ın "Kısa Hülya", "Garipseyiş", "Silik Manzara" adlı üç şiiri; Şinasi Özdenoğlu'nun "Marmara Sokağı", "Akropol'den Ankara'ya Selâm" adlı iki şiiri; Oğuz Kâzım Atok'un "Bir Doktorun Ardından" adlı şiiri; Selâhattin Batu'nun "O Şehir", "Canlı Gemi" adlı şiirleri; Orhan Arıburnu'nun "Küçük Hanım" adlı şiiri; Jülide Gülizar Ergüven'in, "Uzun Kavak", "Memleket Türküleri" adlı iki şiiri, Vecihi Yenilmez'in "İstanbul'da Bir Bahar", "Hayat Kadehi" adlı şiirleri ile Abdullah Rıza Ergüven'e ait "Yalnızlar" başlıklı üç farklı şiiri ve "Acımsı" başlıklı iki farklı şiiri dergide tespit edilen şiir örnekleridir.

3.2 Hikâye

Dergide hikâye türünde az sayıda örnek vardır. Dergide yayımlanan hikâyeler Oktay Akbal'a aittir. Akbal'ın dergide dört hikâyesi yayımlanmıştır. Bunlar "Yitirdiğimiz", "Filim Koptu", "Nelerden Sonra" ve "Aynadaki Yabancı" adlı hikâyelerdir. Bunların dışında 1954 yılında ölen Türk edebiyatının önemli hikâyecilerimden Sait Faik'in ölümü dolayısıyla derginin Mayıs 1954'te yayımlanan 5. sayısında yazarın anısına "Bir Kıyının Dört Hikâyesi" adlı hikâyesi yeniden neşredilmiştir.

3.3 Portre (Biyografi) Yazıları

Kültür Dünyası dergisinin öne çıkan önemli bir özelliği her sayısında bir kişiyi odağa alan portre yazısının olmasıdır. Dergide hakkında yazılar yazılmış şair, yazar, ressam, tiyatrocu, mimar, heykeltıraş, sanatçı, bilim insanı veya düşünürlerden oluşan birçok isim bulunmaktadır. Portre niteliğindeki yazılara önem verilmiş, yazılar ayrıntılı şekilde işlenmiştir. Ele alınan kişinin özellikle sanat hayatı, eserleri ve etkileri üzerine genişçe durulduğu anlaşılmaktadır. Yazılar ciddi ve akademik yönü ağır basan tarzdadır. Bu yazılarda genellikle dünyada meşhur bir edebiyatçı, ressam veya kültür sanat insanı hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Yazılar

bazen ele alınan kişinin doğum veya ölüm yıldönümleri için bazen de sanat hayatındaki değerini okuyucuya anlatmak için yazılmıştır. Hakkında yazılan kişilerin sanatın çeşitli alanlarından seçilmesine dikkat edildiği gözlemlenmekte; bu da derginin bir kültür dergisi olarak tanınmasına yönelik olduğu düşünülmektedir. Özellikle Suut Kemal Yetkin, Melâhat Özgü, Ahmet Kutsi Tecer'in bu türden yazıları çoğunluktadır. Portre yazısı niteliğinde yazılmış yazılarda konu edilen kişiler şunlardır:

Eugene O'Neill, Michelangelo, Silvio Pellico, El Greco, Georges Duhamel, Albrecht Dürer, Remzi Oğuz Arık, Kemal Cemil, Somerset Maugham, Franz Kafka, Goya, Giotto, Hugo von Hofmannsthal, Luther H. Evans, Rembrandt, Heinrich Wölfflin, Friedrich Nietzsche, Raffaello, Leonardo da Vinci, Vincet Van Gogh, Ludwig Van Beethoven, Henri Matisse, Paul Cézanne, Mimar Sinan, Albert Einstein, Adam Mickiewicz, Reşat Nuri Güntekin.

3.4 Deneme

Dergide yayımlanan edebî denemeler çeşitli olup edebî türlere göre sınıflandırılabilir. Buna göre edebiyat, şiir, tiyatro konuları öne çıkmaktadır. Bu denemelerden önemli görülen ve ele alınması elzem olanlar seçilip değerlendirilecektir.

3.4.1 Edebiyat

Kültür Dünyası dergisinde genel edebiyat hakkında yazılmış yazılardan olan Melâhat Özgü'ye ait "Klâsik Edebiyata Doğru" başlıklı yazı derginin 2. sayısında yayımlanmıştır. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Kürsüsü ile Alman Dili ve Edebiyatı uzmanı olan Melâhat Özgü (1906-2001) portre yazıları ve denemeleri ile derginin birçok sayısında görülmektedir. Özellikle Alman yazarlar ve Almanya'daki sanat akımlarından bahseden yazıları bulunmaktadır. Özgü'nün bu yazısında ise klâsik kavramına dikkat çekilmekte ve Türk edebiyatında klâsik sayılabilecek bir eserin olup olmadığı tartışılmaktadır. Yazıda Batı edebiyatında realizmden romantizme birçok akımda klâsik sayılabilecek eserler varken Türk edebiyatında bu türden bir eserin olmadığı belirtilir (Özgü, 1954, s, 15). Türk edebiyatının Tanzimat'a kadar Şark'ın tesiri altında, Tanzimat'tan sonra da Batı'nın tesiri altında ilerlediğini, Cumhuriyet'le beraber Batı klasiklerinin tercümesi ile kendi klâsiklerinin doğacağı temennisi sarf edilir. Yazar bu bağlamda Selâhattin Batu'nun İphigenia Tauris'te, Kerem ile Aslı ve Güzel Helena adlı eserlerinin Türk edebiyatında klâsik eserin doğuşuna örneklik teşkil eden eserler olarak sayar ve onları klâsik olarak nitelendirir (Özgü, 1954, s, 15).

Edebiyat sınıflandırmasına dâhil edilebilecek yazılardan biri derginin 3. sayısında yayımlanmış olan Oğuz Peltek'e ait "Tercüme Tarihimize Bir Bakış" adlı yazıdır. Yazıda Türk edebiyatında tercümelere dikkat çekilmiştir. Tanzimat döneminde yapılan tercümelerin karmaşık olduğu, bu dönemde belli bir görüşe dayanmayan tercümelerin dağınık ama çeşitli olduğu yazılır (Peltek, 1954, s, 26). Şinasi'nin yaptığı şiir tercümelerini değerli gören yazar, onun yaptığı sade dil anlayışının tercümelerde bir ekole dönüşemediğini söyler (Peltek, 1954, s, 26). İlk mütercimlerin bazı eserler üzerine çok durduğu, örneğin Telemak'ın birkaç defa çevrildiğinden bahsedilir. Yine Volney'in Les Ruines (Harabeler) adlı eserinin farklı mütercimlerce beş defa çevrildiği vurgulanır. Ziya Paşa'nın ve Ahmed Vefik Paşa'nın tercümeleri ise övülür (Peltek, 1954, s, 26). Vefik Paşa'nın adaptasyon şeklindeki Moliere tercümelerinin modern tiyatronun tanıtılması, sevdinilmesi ve bizde tiyatronun başlanmasında önemli yeri olduğu belirtilir (Peltek, 1954, s, 26). Halkın okumaya alıştırılması için Alesxandre Dumas, Paul de Cock, Xarier de Montepin gibi yazarlardan yapılan tercümelerin faydalı olduğu açıklanır (Peltek, 1954, s, 25). 1908'den sonraki tercümelerde bir canlılık görüldüğü ve özellikle Abdullah Cevdet'in Shakespeare'dan yaptığı tercümelerin Türk edebiyatını Fransız merkezli tercüme anlayışından kurtardığı belirtilir (Peltek, 1954, s, 26). Hüseyin Cahid ve Haydar Rifat'ın tercümelerine de vurgu yapılır. En önemli ve verimli tercüme hareketinin ise 1939'da toplanan Neşriyat Kongresi sonrası kurulan Tercüme Bürosu'nun on iki yıllık çalışmalarının neticesi olduğu tespiti yapılır (Peltek, 1954, s, 25).

Melâhat Özgü'nün derginin 5. sayısında yayımladığı "Kafka" başlıklı yazısı önemli bir yazıdır. Yazı, I. Dünya Savaşı'ndan sonra roman ve hikâye türündeki gelişmeler ve savaşın insanlık üzerinde yarattığı kötü etkilerden dolayı edebiyatçıların anlatmak istediklerini artık şiir yerine hikâye ve romanla dile getirdikleri tespitiyle ve bu yönde öne çıkan yazarlardan birinin de Kafka olduğu belirtilerek başlar (Özgü, 1954, s, 16). Daha sonra öncelikle Kafka'nın doğumu, eğitimi, mesleki deneyimleri, nişanlılığı, sağlık sorunları ve ölümü hakkında bilgiler aktarılır. Kafka'nın Flaubert, Kierkegaard, Jaspers, Heidegger gibi isimleri okuyup onlardan etkilendiği açıklanır (Özgü, 1954, s, 16). Kafka'nın erken yaşta ölümünden sonra arkadaşı Max Brod'un eserlerini yayımladığı, Kafka'nın eserinin yakılması isteğine arkadaşının uymadığı ve Kafka'nın ölümünden sonra meşhur olduğu hatırlatılır (Özgü, 1954, s, 17). Özgü yazının devamında Kafka'nın eserlerini değerlendirir. Eseri, iç savaşın ve acının olduğu gerçekçi eserler olarak tanımlar (Özgü2, 1954, s, 17). Kafka'nın sade ve açık bir üslupla yazdığını, sürrealist ve nihilist olduğu da vurgulanır (Özgü, 1954, s, 17).

Yine derginin 5. sayısında yayımlanan Oğuz Peltek'in "Existentialisme Üzerine" yazısı varoluşçuluk akımı ve akımın Türkiye'deki başlangıç seyrinin görülmesi açısından önemli bir yazıdır. Bu yazıda varoluşçuluk akımı ve edebî izlekleri incelenir. Akımın II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkışı, felsefeyle bağı ve Jean Paul Sartre ile akımın ilişkisi hakkında detaylı değerlendirme yapılmaktadır. Sartre'ın edebî eserlerinde felsefesini işlediğine dikkat çekilir (Peltek, 1954, s, 19). Akımın Türkiye'de de yankıları olduğu, akımı temsil eden edebî eserlerin çevrilmeye başladığı belirtilir. Akım hakkında ilk yazılardan olan Hilmi Ziya Ülken'in İstanbul adlı derginin 37. sayısında (1946) yayımlanan yazısında bu akıma genişçe değinildiği aktarılır. Yine Sartre'ın Gizli Oturum oyunu ile Camus'nün Yabancı romanının çevrildiği yazılır. Kafka'nın bu anlamda merak edildiği ve hikâyelerinin çevrildiği söylenir. Peyami Safa'nın Türk Düşüncesi dergisinde Kafka'nın Dava romanını çevirmeye başladığı belirtilir (Peltek, 1954, 20). Yazar daha sonra akımın felsefi anlayışından bahseder. Sartre'ın sözlerinden hareketle akımın felsefi anlayışı ve ilkeleri sıralanır (Peltek, 1954, s, 20).

Varoluşçuluk akımının sanat ve edebiyat alanlarındaki yankıları 1950'li yıllarda Türkiye'de mercek altına alındığı, bu yönde temayüllerin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle derginin 13-14. sayısında Nermin Abadan imzasıyla "Existentiâlisme ve Hürriyet Telâkkisi" başlıklı bir yazı kaleme alınmıştır. Yazı, 1955 Goncourt Edebiyat Ödülü'nü alan Simone de Beauvoir'in Les Madarina adlı romanı ve bu bağlamda romanın içeriğinden hareketle varoluşçuluk akımı hakkındadır. Romanın, içeriğinden dolayı, edebî çevrede varoluşçu felsefeyi gündeme taşımış olduğu belirtilir. Abadan, romanın içeriğini ve dönem Fransa'sı ile ilişkisini özetlemeye çalışır. Daha sonra varoluşçuluk felsefesi Sartre'ın görüşleri bağlamında açıklanır (Abadan, 1955, s, 16). Yazının devamında insanın özgürlüğü, varoluştaki özgür iradenin felsefeyle ilişkisi Sartre'ın görüşlerinden istifade edilerek aktarılır (Abadan, 1955, s, 16). Sartre'ın edebî eserlerinden hareketle felsefesinin eserlerine nasıl taşıdığı izah edilir (Abadan, 1955, s, 17-18).

Prof. Dr. Âfet İnan'ın 24-25. sayıdaki "Kemal Atatürk'ün İlim ve Edebiyat Üzerine Düşünceleri" başlıklı yazısı dergide öne çıkan önemli bir yazıdır. Yazıda Atatürk'ün sanat, cemiyet ve kültür üzerindeki etkisinden ve bu yöndeki sözlerinden alıntılarla başlar. Atatürk'ün ilme, eğitime ve medenîliğe verdiği değer ortaya konur (İnan, 1956, s, 3). Daha sonra Atatürk'ün kitaba verdiği değeri ve çokça kitap okuduğu, kitapların içindeki fikirleri kendi süzgecinden nasıl geçirdiği anlatılır (İnan, 1956, s, 3). Âfet İnan'a göre Atatürk'ün münevver bir insan olarak üzerinden en çok durduğu iki mesele vardır: Bunlar "iyi hitabet" ve "güzel edebî yazı yazmak"tır (İnan, 1956, s, 4). İnan, daha sonra Atatürk'ten duyup defterine yazdığı Atatürk'ün edebiyat hakkındaki düşüncelerini paylaşır. Buna göre Atatürk'ün edebiyat

denilince Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kadar devam eden anlamı olarak şunu belirttiğini yazmıştır: “Söz ve manayı, yani insan dimağında yer eden her türlü bilgileri ve insan karakterinin en büyük duygularını bunları dinleyenleri veya okuyanları, çok alakalı kılacak suretle söylemek ve yazmak sanatı” (İnan, 1956, s, 4). Yine Atatürk'ün edebiyatın insanı terbiye eden yönüne atıfta bulunduğu belirtilir: “Edebiyatın her insan cemiyeti ve bu cemiyetin hal ve istikbalini koruyan ve koruyacak olan, her teşekkül için, en esaslı terbiye vasıtalarından biri olduğu, kolaylıkla anlaşılır.” (İnan, 1956, s, 4). Yazının devamında Âfet İnan, Atatürk'ün eğitim müfredatında edebiyat öğretimindeki beklentilerini sıralamıştır. Buna göre Atatürk'ün eğitimde kullanılacak edebiyat öğretimden beklentileri şu şekilde özetlenebilir: 1. Çocukların fikri tekevvün ettirmelidir. 2. Cumhuriyet düzeni hakkındaki alakadar edip vazifeleri göstermelidir. 3. Zihni açıp zihni güzel muhafaza etmelidir. 4. Müspet ilim ve maddi teknik mevhumlarını yalnız nazarî değil, aynı zamanda pratik vasıtalar ile de yerleştirmelidir (İnan, 1956, s, 4-5).

Edebiyat bağılığı altında değerlendirilebilecek olan son yazılarından olan Yavuz Abadan'ın kaleme aldığı “Reşat Nuri Güntekin” başlıklı yazı 28-29. sayıda yayımlanmıştır. Reşat Nuri Güntekin'in 7 Aralık 1956'da ölümü üzerine kendisiyle tanışıklığı olan Yavuz Abadan'ın dostluğu, anıları kaleme aldığı bir yazıdır. Abadan, henüz öğrenciyken Çalıkuşu'nun üzerindeki etkisini, bu eserle Reşat Nuri hayranı olduğunu, yine Akşam Güneşi, Taş Parçası, Yeşil Gece'nin etkisinden bahseder (Abadan, 1956, s, 19). Reşat Nuri ile 1943'te ikisi de mecliste mebus iken tanıştığını belirten yazar, onu “Eserleri ile hayalimde yaşattığım tasavvurdan daha mükemmel bir insan” olarak tasvir eder (Abadan, 1956, s, 20). Reşat Nuri'yi sadeliği, keskin zekâsı, tatlı dili ve çelebi mizacı ile çevresini teshir eden biri olarak tanıtan Abadan şöyle yazmıştır: “Her türlü kötü duygulardan âri sevgi ve şefkat dolu tertemiz kalbi, insan Reşat Nuri'nin en mümtaz özelliğini teşkil ediyordu” (Abadan, 1956, s, 20). Yazının devamında Reşat Nuri'yle birlikte çıkardığı siyasi yayın organı olan Memleket gazetesindeki iştirakinden bahseder. Yine onun Unesco'da Türkiye temsilciliği olarak hizmet ettiğini de dile getirir (Abadan, 1956, s, 20).

3.4.2 Şiir

Dergide şiir, Türk şiir tarihi ve şiir konuları hakkında yazılmış yazılar mevcuttur. Bu yazılardan ilki Salâh Birsal'in derginin 1. sayısında kaleme aldığı “Şiir Üzerine Konuşma” başlıklı yazıdır. Yazı, Türk şiir tarihini öyküleme tarzında konu edinen bir yazıdır. Yazıda genç ve ihtiyar iki eleştirmen Beyazıt Küllük kahvesinde oturmuş, eski ile yeni şiir tarihini şairler bağlamında değerlendirmekte; hece ile aruzun mukayesesi üzerinden şiirde ölçü, biçim, ahenk, dil ve konu

üzerine konuşmalar yapmaktadır. İhtiyar eleştirmen eski tarz, genç eleştirmen ise yeni tarz şiir taraftarlığı yaparak iki tarzın mukayesesini yaparlar. Önce genç eleştirmen kendi neslini ve edebiyatını beğenmediğini söyleyerek söze girer. Böylece şiirin ölçüsü, konusu ve dili hakkında eski ile yeni üzerine atışma başlar. Yahya Kemal ve Ahmet Haşım'ın şiire yeni soluk getirdiği belirtilir (Birsell, 1954, s, 9). Yeni şiir olarak lanse edilen şiirin, 1950 sonrası şiirin, kalıplar arasından özgürleşmek istediği izah edilir (Birsell, 1954, s, 9). İhtiyar eleştirmen her yeninin öncekini eleştirerek özgürleşmek istediğini, Hececilerin de bir zamanlar aruzu aşarak yeni bir şiir yaratmak istediğinden bahseder (Birsell, 1954: 9). Genç eleştirmen Hececi şairlerin bazı zorunluluklardan dolayı aruzu bırakıp heceye geçtiklerini fakat heceyle ne yapacaklarını da bilemediklerini belirttikten sonra yeni şiirin başarıya ulaşmasının daha muhtemel olduğunu varsayar (Birsell, 1954, s, 9). Ayrıca Hececilerden Cahit Sıtkı, Ahmet Muhip gibi şairlerin Türk şiirine yeni ufuklar, yeni biçimler kazandırdığı dile getirilir (Birsell, 1954, s, 9). İhtiyar eleştirmen Şeyh Galip'i överken genç eleştirmen aynı ahenk ve renkliliğin Cahit Külebi'de de olduğunu belirtir (Birsell, 1954, s, 9). Ayrıca Orhan Veli, Oktay Rifat, Necati Cumalı'nın şiirindeki ses ve güzellik anlayışı övülür. Genel manada yazıda şiirde ölçü, ses ve ahenk bağlamında eski ile yeni şiir mukayesesini yapılı. Edebiyatın bir devam olduğu, süreklilik halinde olduğu, her şairin kendisinden öncekinden etkilendiği vurgulanır (Birsell, 1954, s, 10). Ayrıca Batı şiiri ve şairlerinden de bahis açılır ve Aragon ile Apollinaire şiiri takdir edilir. Son olarak şiirde taklit konusunun etkilenme dışında kötü olduğu vurgulanır (Birsell, 1954, s, 10). Bu bağlamda ihtiyar eleştirmen yeni şiiri fikir konusunda eksik bulurken genç olanı eski şiiri taklit ve hatalardan dolayı değersiz bulur (Birsell, 1954, s, 11).

Fuat Pekin'in "Hekimlik ve Şiir" adlı derginin 5. sayısında yayımlanan yazısı, o dönemde bir hastanede gerçekleşmiş olan bir hasta şair ile başhekimin tartışmasının gazetelere yansması nedeniyle kaleme alınmıştır. Hastanede başhekimin şiiri kötülediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle Pekin yazısında doktorun tavrını eleştirirken şiir ile hekimlik mesleğinin uyumunu açıklamaya çalışır. Türk edebiyatında doktor şairlerden olan Rıza Tevfik, Rıza Nur, Abdullah Cevdet, Cenap Şahabettin, Hüseyin Suat, Ceyhun Atuf Kansu, Ali Süha Delilbaş, Çörçöp Sami, Reşit Süreyya, Memduh Cevdet, Süreyya Endik gibi doktorlar ile veteriner Mehmet Akif Ersoy'un şair yazar olduklarından bahsedilir (Pekin, 1954, s, 14). Yine şiir yazıp başka meslekler yazan birçok yerli yabancı diğer isimden bahsedilir (Pekin, 1954, s, 15). Yazı bir olaya tepki düzeyinde kaldığından derinlikli işlenememiştir.

Derginin 6. sayısında yayımlanan akademisyen Abdülkadir Karahan'ın "Fatih'in Şiir ve Fikir Cephesi I: Fatih'in Edebi Hüviyeti" yazısı, İstanbul'un fethinin 501. yıldönümü münasebetiyle

yazılmıştır. Yazı, Fatih Sultan Mehmed'in Avnî mahlasıyla yazmış olduğu şiirlerindeki sanatkâr ruhu tespit etmeye yönelik olup Fatih'in şiirleri tahlil edilmesi nedeniyle önem arz eder. Fatih'in tespit edilen 87 şiiri olduğu ve bunların aruz vezniyle yazıldığı belirtilir (Karahana, 1954, s, 5). Öncelikle şiirlerin vezinleri belirtilir. Fatih'in vezin kullanımının başarılı olduğu, vezne hâkim olduğu açıklanır (Karahana, 1954, s, 6). Şiirler içerik olarak işlendiğinde de Fatih'in şiirlerinin kendi devrine uygun şekilde aksettiği söylenir. Daha sonra şiirler içerik olarak sınıflandırılarak örneklerle incelenir (Karahana, 1954, s, 6). Genel manada Fatih'in şiirinin şekil ve içerik analizi yapılarak şiirinin kaynakları, kendi devriyle ilişkisi ve sonraki dönemlerdeki etkileri incelenir (Karahana, 1954, s, 8).

Abdülkadir Karahana, derginin 8. sayısında Fatih'in şiirlerini incelemeye "Fatih'in Şiir ve Fikir Cephesi II: Fatih'in Tasavvufî ve Felsefî Hüviyeti" başlıklı yazıyla devam eder. Bu yazıda Fatih'in mutasavvıf şairlerden Hâfız, Sadî ve Selman gibi isimlerin fikren etkisi altında kaldığı belirtilir (Karahana, 1954, s, 3). Şiirlerinden hareketle Fatih'in devrinin önemli kitaplarından Mutavvel, Muhtasar, Kanun gibi kitaplara hâkim olduğu anlaşıldığı izah edilir. Karahana'a göre Fatih'in şiirinin fikir cephesi öncelikle tasavvufla ilgilidir. Şiirinin gayesi sevgiliye ulaşmaktır. Buna uygun şiir örnekleri sıralanıp şerh edilir (Karahana, 1954, s, 3-4). Fatih'in şiirinin felsefî arka planı ise İslamî esaslara dayandırılır. Karahana bu temel görüşü de açıklamak için şiirlerden örneklerle inceleme yapar (Karahana, 1954, s, 5).

Şiir tartışmaları hakkında da dergide yazılar mevcuttur. Türk edebiyatında Nev-Yunanîlik anlayışının temsilcilerinden olan Salih Zeki Aktay, "Kırk Yıl Süren Bir Şiir Kavgası" yazısında Antik Yunan'da şiir üzerine yapılan bir tartışmayı konu edinir. Yazının girişinde Antik Yunan tarihi, kültürü, sanat, sanatçı ve şiire verdikleri değerden bahsedildikten sonra Yunanlıların bu ahlakî övülür (Aktay, 1954, s, 8). Daha sonra Antik Yunan'da Kallimakhos (M.Ö. 310-240) ile Apollonios (M.Ö. 295-215) adlı şairler arasında yaşanmış bir şiir kavgası işlenir. Kallimakhos, İskenderiye Kütüphanesi'nin başında iken öğrencisi Apollonios Rhodios ile münakaşaya başlar. Apollonios eski kahramanlık destanlarını övüp şiirde onların devamını isterken Kallimakhos zamanın zevkine uyan küçük şiirleri tercih etmektedir. Kallimakhos eski şiirlerin konularının yeni şiirde kullanımını uygun görmemektedir (Aktay, 1954, s, 8). Yazıda iki şair arasındaki şiir münakaşası kısaca aktarılırken Antik Yunan şairleri, şiirlerindeki mitolojik unsurlar ve şairlerin şiirlerinde işledikleri konulardan dolayı yaşadıkları hezeyanlar anlatılmaktadır.

3.4.3 Tiyatro

Kültür Dünyası dergisinde yazılan denemelerden özellikle tiyatro türü üzerine yazılanlar dikkat çekicidir. Dergide tiyatroya önemli bir yer ayrılmış, modern tiyatronun Türkiye’deki durumu, modernleşme tarihindeki yeri hakkında yazılar yazılmıştır.

Derginin henüz 1. sayısında tiyatro hakkında birçok yazı bulunmaktadır. 1. sayıdaki yazılardan Sabahattin Kudret Aksal’ın “Okumakla Oynamak” yazısı oyun metinleriyle ilgili olup önemli bir yazıdır. Bu yazıda oyun metni okuyucularının özelliklerinden ve diğer türde okuyan okurdan farklılıklarından bahsedilmektedir. Yazar öncelikle oyun metni okuyanların diğer türlere göre çok daha az olduğunu, tiyatronun daha çok izlenen bir tür olduğunu vurgular (Aksal, 1954, s, 22). Tiyatro metni yazarların metinlerinin muhakkak oynanmak için olması gerektiğini; içinde sahnede olduğu gibi geçişlerin, sahne unsurlarının ve gerekli sanatsal işlevlerinin olması gerektiğini belirten Aksal, okunmak için yazılan oyun metnine inanmaz. Okunmak için yazılmış metinlerin salt bir edebiyat örneği olduğu, bu türden metinler oyun için yetersiz görülür (Aksal, 1954, s, 22-23). Aksal, oyun metinlerini sözle, kelimelerle bir dünyanın veya düşüncenin anlatılması olarak yorumlar (Aksal, 1954, s, 23). Bir senaryo metninden farklı olarak oyun metni ayrıca bir edebî metindir ve okuyucuyu derin düşüncelere sevk eder (Aksal, 1954, s, 23). Yazar ayrıca, oyun metni ile diğer edebî türleri (roman, hikâye) karşılaştırarak oyun metinlerine okurun kafasında oynadığından ve düşünceleri aracılığıyla jest ile mimikleri yarattığından önem verir (Aksal, 1954, s, 23).

İrfan Şahinbaş’ın 1. sayıda yayımlanan “Eugene O’neill” başlıklı portre niteliğindeki yazısı Amerikan tiyatro edebiyatının önemli isimlerinden ve 1956 yılı Nobel Edebiyat Ödülü’nü almış olan Eugene O’neill’in tiyatroculuğu ve eserleri üzerinedir. Yazıda O’neill hakkında ayrıntılı biyografik bilgilerin yanı sıra eserlerinden genişçe bahsedilir. O’neill’in eğitimi, ailesi, aktör babasının yanında tiyatroya başlaması, onu tiyatroya bağlayacak ve tanınmasını sağlayacak olan Provincetown Play House’un hayatındaki etkisi ele alınır. Daha sonra yazarın eserlerinden örnekler verilerek eserleri değerlendirilir (Şahinbaş, 1954, s, 17). O’neill’in realizmden sembolizme ve daha sonra ekspresyonizme kayan sanat anlayışı eserleri üzerinden açıklanır (Şahinbaş, 1954, s, 18). Emperor Jones, The Hairy Ape adlı eserleri üzerinde durulan oyunlardandır (Şahinbaş, 1954, s, 18). Şahinbaş, O’neil’in evrensel konular işleyen, insanı ve insanın ruhî mücadelelerini anlatan, Amerikan edebiyatını yükselten bir isim olduğunu vurgular (Şahinbaş, 1954, s, 20).

Yine derginin 1. sayısında İsmet Kür’ün “İngiltere’de Çocuk Tiyatrosu” yazısı tiyatro ile ilgili bu sayıda yayımlanan yazılardandır. Yazı, İngiltere’de çocuk tiyatrosu kültürünün olduğundan bahseden bir yazıdır. Yazıda her kütüphanede bu türden eserlerin olduğu, ülkede “House”

adında oyun evlerinin olduğu, çocuk tiyatro festivallerinin olduğu ve ailelerin çocuklarının buraya götürdüklerinden bahsedilir.

Orhan Burian ile Perihan Çambel'in ortak yazdıkları "Türkiye'de Tiyatro" başlıklı yazısı Türkiye'deki tiyatro tarihi için dikkate değer bir yazıdır. Derginin 4. sayısında çıkan bu yazıda Türkiye'de tiyatronun yüzyıllara dayanan bir geleneği olduğu belirtilir. Yazarlara göre Orta Oyunu, Meddah, Karagöz ve Kukla gibi geleneksel tiyatronun dört tipi Türklerin başlıca eğlence anlayışını temsil etmektedir (Burian ve Çambel, 1954, s, 15). Bu dört tip zamanla dejenere olduğundan 19. yy.'da kumpanyalar denilen, seyyar tiyatrolar ortaya çıktı. Bunlar tiyatro anlayışının değişimine vesile oldu (Burian ve Çambel, 1954, s, 16). Kumpanyalar, Orta Oyunu ile modern sahne arasında bağ kurmuştur. İlk kumpanya ise Burhaneddin Tepsi'nin İstanbul'da Odeon Tiyatrosu'nda kurduğu kumpanyadır (Burian ve Çambel, 1954, s, 16). Bu kumpanyada çalışan Muhsin Ertuğrul zamanla modern tiyatronun babası olmuştur (Burian ve Çambel, 1954, s, 16). Yazarlar daha sonra Darülbeyazıt'ın kurulmasından bahsederler. Yazının devamında Türk tiyatrosu için Muhsin Ertuğrul'un önemi ortaya konulmaya çalışılır. Ertuğrul'un sahne arkasından oyuncu yetiştirmeye; Reşat Nuri, Vedat Nedim, Necip Fazıl, Musahipzade, Cevat Fehmi gibi yazarlardan oyun metni üretmeye ve Devlet Tiyatrosu'nu kurmasına kadar modern Türk tiyatrosuna yaptığı hizmetler aktarılır (Burian ve Çambel, 1954, s, 16-17).

Derginin 10. sayısında yayımlanan Lütfi Ay'ın "Tanrıdaki Ziyafeti" başlıklı yazısı Reşat Nuri'nin son oyununu değerlendiren bir yazıdır. Lütfi Ay, 1955 yılının Ekim ayında Ankara'da Devlet Tiyatrosu'nun Küçük Sahnesi'nde izlediği Reşat Nuri'nin Tanrıdaki Ziyafeti oyununu metin ve sahneleme bağlamında ele alır. Yazıda öncelikle Reşat Nuri'nin Türk tiyatrosuna hizmetleri aktarılır. Reşat Nuri, roman sahasında kazanmış olduğu şöhret kadar Türkiye'de modern tiyatronun kuruluşundaki hizmetleri olan, tiyatronun en buhranlı dönemlerinde katkılarını esirgemeyen, tiyatro kurumlarının edebî heyetlerinde sürekli bulunan biri olarak tanıtılır (Ay, 1954, s, 17). Yazar, Reşat Nuri'yi modern tiyatroyu "en iyi tanıyan, onun maddi ve manevi imkânlarını, kaynaklarını en iyi bilen birkaç insandan biridir" şeklinde tanımlamaktadır (Ay, 1954, s, 18). Yazının devamında hiciv türündeki Tanrıdaki Ziyafeti oyununun konusu ve özeti verilir. Reşat Nuri'nin bu oyunu hakkındaki düşüncelerine de yer verilir. Ayrıca oyunun Ankara'da Küçük Sahne'de kimler tarafından sahneye konulduğu anlatıldıktan sonra oyunun başarılı bir şekilde sahneye konulamadığından şikâyet edilir. Fakat oyunun metin olarak çok başarılı ve yetkin bir oyun olduğu değerlendirilir (Ay, 1954, s, 20).

Bahri Savcı'nın dönemin tiyatro sorunları ve modern Türk tiyatrosunun gelişimi üzerine yazdığı iki yazısı bulunmaktadır. Yazıların ilki 13-14. sayıda "Tiyatroda Yazar Buhranı" başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda Muhsin Ertuğrul'un bir röportajında açıkladığı bazı görüşlerinden faydalanılarak Türk edebiyatında uzun süredir devam eden oyun yazarı sorunu ele alınmıştır. Türk tiyatrosunda oyun yazarlığının bir türlü kök salamadığı ifade edilmektedir (Savcı, 1955, s, 12). Bunun çözümü için konservatuvarlarda piyes yazma bölümünün açılması gerektiği, ayrıca kurslar ve enstitülerin kurulması gerektiği belirtilmektedir (Savcı, 1955, s, 12). Yazar yazısının devamında; modern Türk tiyatrosunun kendi insanını yakalayamadığını, tiyatroya uygun yerli kaynakların kullanılmadığını, bu yüzden tercüme ve adaptasyonlarla ilerlendiğini belirterek Türk tiyatrosu tarihine dair ciddi eleştiriler getirmiştir (Savcı, 1955, s, 12-13). Yine oyunların sürekli diyaloglarla kurulduğunu, bunun iyi bir şey olmadığını, oyuncuların jest-mimik münasebetlerini iyi ayarlayamadıkları izah edilir (Savcı, 1955, s, 13). Sonuç olarak oyun yazarlığının artık bir meseleye dönüşmesi gerektiği ve edebiyat fakültelerinde bunun eğitiminin verilmesi gerektiği düşünceleri paylaşılır (Savcı, 1955, s, 13).

Bahri Savcı, yukarıda açıklanan görüşlerine ek olarak derginin 15-16. sayısında "Tiyatromuzu Saran Buhranlar" başlıklı bir yazı daha yazmıştır. Bu yazıda da tiyatroyu saran ilk buhranının yerli eser, yerli yazar, yerli rejisör buhranının değil; asıl buhranın tiyatro anlayışındaki buhran olduğunu belirtilir. Tiyatronun hâlâ ağlatan ya da güldüren bir unsur olarak anlaşılması yadırganır (Savcı, 1955, s, 7). Öncelikle bunun değişmesi gerektiği, tiyatronun bir duygu işinden ziyade bir düşünce işi olarak anlaşılması gerektiği vurgulanır (Savcı, 1955, s, 7-8). Bunun için insanın yakalanması gerektiği söylenir (Savcı, 1955, s, 8). Bu asıl buhrandan sonraki buhranlar olan yerli eser, yazar ile rejisör sorunlarının ise kurulacak enstitüler, üniversitelerde verilecek derslerle çözülebileceği dile getirilir (Savcı, 1955, s, 8).

3.5 Tenkit

Kültür Dünyası dergisinde nadir de olsa edebî tenkit türünde bir yazı yayımlanmıştır. Fuat Pekin'ne ait olan ve derginin 9. sayısında yayımlanan "Yaşamak" adlı yazı, İzzet Melih Devrim'in künyesi tam verilmeyen Aydıbir dergisinde yazdığı bir yazısı üzerine yazılmıştır. İzzet Melih, Aydıbir dergisinde, Lübnan'ın eski Ankara elçilerinden İbrahim El-Ahdab'ın eşi şair Joumana'nın Fransızca yayımlanan Vivre adlı şiir kitabını tanıtip bazı şiirlerini tercüme etmiştir. Fuat Pekin de bu tercümedeki yanlışlıkları gösterip tercüme üslubuna ağır eleştirilerde bulunduktan sonra tercüme anlayışının Edebiyat-ı Cedide üslubunda olduğundan yakınır (Pekin, 1954, s, 27) İzzet Melih'in yaptığı tercüme ile şiirin aslını göstererek yapılan tercümenin

hatalarla dolu olduğu gösterilir. Yazının sonunda ise ilgili şairin şiirleri Fuat Pekin ve arkadaşları tarafından tercüme edilerek dergide yayımlanır (Pekin, 1954, s. 28-29).

3.6 Günlük ve Sohbet

Dergideki edebî türlere örnek sayılabilecek günlük ve sohbet türlerinde birkaç yazı bulunmaktadır. Günlük türünde Salâh Birsal'e ait olan iki yazı vardır. Derginin 3. sayısındaki “Günlük” ile 8. sayısındaki yine “Günlük” başlıklı yazılar bu türdeki tek örneklerdir.

Dergide sohbet türünde de örnekler vardır. Selâhattin Batu'nun yazdığı sohbet tarzında birkaç yazı bulunmaktadır. Selâhattin Batu'nun 7. sayıda yayımlanan “Bir Öğle Vakti”, 8. sayıda yayımlanan “Ankara Geceleri”, 9. sayıdaki “Seher Çağları” yazısı, 11. sayıdaki “Rüzgâr Gibi” yazısı ile 12. sayıdaki “Gökler Ülkesi” yazısı sohbet türüne örneklik teşkil etmektedir. Deneme türü formuna pek uymayan sohbet niteliğindeki bu yazılarda yazar gündelik hayatta yaşadıklarını okuyucuyla sohbet ederek paylaşmakta, mizah, hiciv bağlamında ele aldığı konuyu işlemektedir.

3.7 Tercüme

Dergide edebî tercüme türü dışında ilmî nitelikli pek çok tercüme yazısı bulunmakla birlikte edebî anlamda tek tercüme William Shakespeare'den yapılmış “Sone” adlı şiirdir. 4. sayıdaki bu tercüme Turhan Oğuzkan tarafından yapılmıştır.

4. Kültür Dünyası Dergisinin Kronolojik Dizimi

Sayı 1 (15 Ocak 1954, 32 s.)

Yavuz Abadan, İnkılâpçı Atatürk, s.1-4

Necmettin Halil Onan, Yaz Sonu (Şiir), s. 4

Selâhattin Batu, Milletlerarası Yakınlaşmalar, s.5-7

Salâh Birsal, Şiir Üzerine Konuşma, s.8-11

Suut Kemal Yetkin, Büyük Sanatçılar Arasında: Michelangelo (1475-1564), s.12-15

İrfan Şahinbaş, Eugene O'Neill (1888-1953), s.16-20

Cahit Külebi, Paris (Şiir), s.20

Sabahattin Teoman, Park Yapılamaz (Şiir), s.21

Sabahattin Kudret Aksal, Okumakla Oynamak, s.22-23

Bülent Ecevit, Bugünkü Türk Resmi, s.24-25

İsmet Kür, İngiltere'de Çocuk Tiyatrosu, s.26

Bedrettin Tuncel, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu Unesco, s.27-28

Fuat Pekin, Fikir ve Sanat Hareketleri: M. Vialar'dan Bir Konferans Dinledik, s. 29-30

Sadi Güzel, Büyük Piyanist Stefanska'nın Ardından, s. 31-32

Sayı 2 (15 Şubat 1954, 38 s.)

- Ahmet Kutsi Tecer, Atatürk ve İnsanlık, s.1-5
 Sabahattin Kudret Aksal, Sahiden (Şiir), s.5
 Fazıl Hüsnü Dağlarca, Işığın Karanlıktaki Ağırlığı (Şiir), s.6
 Suat Sinanoğlu, Ölümünün 100. Yılında: Silvio Pellico, s.7-10
 Turhan Oğuzkan, Kısa Hülya (Şiir), s.10
 Suut Kemal Yetkin, Büyük Sanatçılar Arasında: El Greco, s.11-13
 Melâhat Özgü, Klâsik Edebiyata Doğru, s.14-15
 Oktay Akbal, Yitirdiğimiz (Hikâye), s.16-18
 Behçet Necatigil, Geceye Girerken Balâd (Şiir), s.18
 Şinasi Özdenoğlu, Marmara Sokağı (Şiir), s.19
 Hamdi Ragıp Atademir, Türkiye'de Öğretmen Dernekleri, s.20-21
 Oğuz Kâzım Atok, Bir Doktorun Ardından (Şiir), s.21
 Oğuz Pelték, 1953 Yılı Edebiyat Yayınlarımız, S.22-23
 Fuat Pekin, Sanat Hayatı: Müzisyenlerimiz, s.23
 Sadi Günel, Piyanist Shura Cherkassky'nin Düşündükleri, s.23-26
 Gültekin Oransay, Geçen Ayın Sanat Olayları, s.26-27
 S.N. Özerdim, 1953 Yılında Yeni Periyodikleri, s.30-31
 Behram Kür, Unesco'nun Çıkardığı Dergiler, s.31-32
 (32 ile 38 sayfalar arası eksiktir.)
 Behram Kür, Kültür Haberleri, s.38

Sayı 3 (15 Mart 1954, 32 s.)

- Hilmi Ziya Ülken, Unesco ve Milletler Anlaşması Fikri, s.1-4
 Fazıl Hüsnü Dağlarca, Açlığın ta İlk İnsanlarla Rakseder (Şiir), s.4
 Malik Aksel, Dünden Çizgiler: Ah Minelaşk, s.5
 Selâhattin Batu, O Şehir (Şiir), s.7
 Sabahattin Teoman, Hiroşima Akşamına Serenad (Şiir), s.8
 Özdemir Asaf, Yakın (Şiir), s.8
 Orhan Arıburnu, Küçük Hanım (Şiir), s.8
 Oktay Akbal, Memleketimizi Ziyareti Münasebetiyle: Georges Duhamel, s.9-12
 Şinasi Özdenoğlu, Akropol'den Ankara'ya Selâm (Şiir), s.13
 Suut Kemal Yetkin, Büyük Sanatçılar Arasında: Albrecht Dürer, s.14-16

Fuat Pekin, Mücerret Resim, s.17-19
 Turhan Oğuzkan, Garipseyiş (Şiir), s.19
 Salâh Birsell, Günlük, s.20-21
 Lütü Ay, George Devine Ankara’da, s.22-24
 Oğuz Peltek, Tercüme Tarihimize Bir Bakış, s.25-26
 Unesco’nun İstanbul Bilimsel İşbirliği Bürosu, s.27
 H.R.A., Kitaplar Arasında, s.28-32

Sayı 4 (15 Nisan 1954, 32 s.)

Munis Faik Ozansoy, George Duhamel Aramızda, s.1-3
 Cahit Külebi, Ölümlü İnsanlar İçin (Şiir), s.3
 George Duhamel, Aydın Yetiştirmek, s.4-5
 William Shakespeare, Sone (Çev.: Turhan Oğuzkan), s.5
 Hilmi Ziya Ülken, Unesco ve Milletler Anlaşması Fikri (II), s.6-10
 Suut Kemal Yetkin, Türk Minyatürü, s.10-12
 Fazıl Hüsnü Dağlarca, Yeşeren Toprak (Şiir), s.12
 Selâhattin Batu, “Efkarı Umumiye’sizlik, s.13-14
 Orhan Burian- Perihan Çambel, Türkiye’de Tiyatro, s.15-17
 Avni Givda, Somerset Maugham Seksen Yaşında, s.18-19
 Fuat Pekin, İtalyan Resmi ve M. Erdem’in Sergisi, s.20-22
 Bedrettin Tuncel, Remzi Oğuz Arık, s.23
 Unesco’nun Yardımıyla Memleketimizde Kurulan Enstitüler I: Millî Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü, s.24-26
 Unesco Yayınları, s.27-29
 Kültür Dünyası, s.30-32

Sayı 5 (15 Mayıs 1954, 32 s.)

Ahmet Kutsi Tecer, Unesco Programları, s.1-6
 Cahit Külebi, Bir Gemi, Bir Adam (Şiir), s.6
 Selâhattin Batu, Her Şeyin Üstünde Ahlâk, s.7-8
 Fazıl Hüsnü Dağlarca, Toprak Ağrısı (Şiir), s.9
 Suut Kemal Yetkin, Büyük Sanatçılar Arasında: Goya, s.10-13
 Turhan Oğuzkan, Silik Manzara (Şiir), s.13
 Fuat Pekin, Hekimlik ve Şiir, s.14-15
 Melâhat Özgü, Franz Kafka, s.16-18

Oğuz Peltek, Existentialisme Üzerine, s.19-21
 Fuat Pekin, Opera Tarihine Bir Bakış, s.22-24
 Sadi Günel, Bale ve Balerinlerimiz, s.25-26
 Sait Faik, Bir Kıyının Dört Hikâyesi, s.27-29
 Lütü Ay, Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü (ITI), s.30-32

Sayı 6 (15 Haziran 1954, 32 s.)

Ahmet Kutsi Tecer, Örnek Hayatlar: Kemal Cemil (s.1-4)
 Abdülkadir Karahan, Fethin 501. Yıldönümü Münasebetiyle: Fatih'in Şiir ve Fikir Cephesi (s.5-8)
 Fazıl Hüsni Dağlarca, Gazetelerde Ağustos Böcekleri (Şiir) (s.9)
 Melâhat Özgü, Hugo von Hofmannsthal (s.10-13)
 Necmettin Halil Onan, Akşam (Şiir) (s.13)
 Suut Kemal Yetkin, Giotto (s.14-16)
 K.F.A, İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Koruma Hususunda Türkiye'de Yeni Teşriî Faaliyetler (s.17-18)
 Selahattin Batu, Canlı Gemi (Şiir) (s.18)
 Malik Aksel, İnsanlar Caddeler... (s.19-20)
 Salih Zeki Aktay, Şiirler (Çeşme, Ölüm) (s.20)
 Lütü Ay, Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü'nün Palermo Konferansı (s.21-23)
 Fuat Pekin, Bir Konferans (s.24)
 Geralt Wendt, İhtiyar Dünya Hâlâ Büyüyor (s.25-26)
 François Le Lionnais, Biz ve İlim Dünyası (s.27-28)
 Salih Zeki Aktay, Şiirler (Halı, Musiki), (s.28)
 Hüseyin Batu, Unesco Yayınları (s.29-32)

Sayı 7 (15 Temmuz 1954, 32 s.)

Bedrettin Tuncel, Luther H. Evans (Unesco Genel Direktörü) (s.1-2)
 Suut Kemal Yetkin, Rembrandt (s.3-7)
 Fazıl Hüsni Dağlarca, Karşıdaki (Şiir) (s.7)
 Salih Zeki Aktay, Kırk Yıl Süren Bir Şiir Kavgası (s.8-10)
 Selâhattin Batu, Bir Öğle Vakti (s.11-12)
 Malik Aksel, Büyülü Resimler (s.13-15)
 Melâhat Özgü, Heinrich Wölfflin (s.16-18)
 İsmet Kür, Kimin İçin? (s. 19)
 Fuat Pekin, "Kilisenin Tulumbaları" (s.20-22)

Abdullah Rıza Ergüven, Yalnızlar (Şiir) (s.22)
 Jülide Gülizar Ergüven, Uzun Kavak (Şiir) (s. 23)
 Gerald Wenst, Telin Ucundaki Göz (s.24-25)
 François Le Lionnais, Biz ve İlim Dünyası (s.26-27)
 Unesco Yayınları (s.22-29)
 Unesco Türkiye Milli Komisyonu III. Devre Genel Kurulu Üyeleri (s.30-32)

Sayı 8 (15 Ağustos 1954, 32 s.)

Bedrettin Tuncel, Unesco Çalışmaları (s.1-2)
 Abdülkadir Karahan, Fatihin Şiir se Fikir Cephesi II-Fatih'in Tasavvufî ve Felsefî Hüviyeti (s.3-5)
 Suut Kemal Yetkin, Raffaello (s.6-8)
 Selâhattin Batu, Ankara Geceleri (s.9-10)
 Fazıl Hüsnü Dağlarca, Benim Hiç Resmim Olmasa (Şiir) (s.10)
 Tevfik Tanyolaç, Fen Kurbanlarımızı Anarken (s.11-13)
 Melâhat Özgü, Friedrich Nietzsche (s.15-16)
 Lütfi Ay, Palermo Konferansı II- 2. Radyo ve Televizyon Komitesi Çalışmaları (s.17-21)
 Behçet Necatigil, Yalan Ses (Şiir) (s.21)
 Oktay Akbal, Filim Koptu (Hikâye) (s.22-23)
 Salâh Bırsel, Günlük (s.24-25)
 François Le Lionnais, İlim Kanseri Hakkında Bugün Neler Biliyor (s.25-28)
 François Le Lionnais, Biz ve İlim Dünyası (s.29)
 Hüseyin Batu, Unesco Yayınları (s.30-32)

Sayı 9 (15 Eylül 1954, 32 s.)

*** Memleketimizde Unesco Çalışmaları (s.1-6)
 Suut Kemal Yetkin, İlgisizlik Kimlerde? (s.7-10)
 Fazıl Hüsnü Dağlarca, Uykusuzluklar (Şiir) (s.10)
 Selâhattin Batu, Seher Çağları (s.11-12)
 Lütfi Ay, Tiyatro: Bir Mevsimin Bilânçosu (s.13-16)
 Suut Kemal Yetkin, Leonardo Da Vinci (s.17-21)
 Behçet Necatigil, Birikir (Şiir) (s.21)
 Malik Aksel, Resim-Suret (s.22-23)
 Anatole France, Bir Mektup (s.24-26) (Çev. Nebil Otman)
 Fuat Pekin, Tenkid: Yaşamak (s.27-29)

Tenkidciler Kongresi (s.30-32)

Sayı 10 (15 Ekim 1954, 24 s.)

- Selâhattin Batu, Atatürk Sevgisi (s.1-2)
 Fuat Baymur, Çocuk ve Kitap (s.3-5)
 Suut Kemal Yetkin, Vincet Van Gogh (s.6-10)
 Melâhat Özgü, Sanatkâr Tenkidci (s.11-12)
 Behçet Necatigil, Donmuş Dallarda Çiçek (Şiir) (s.12)
 Nermin Abadan, Salzburg Festivali (s.13-14)
 Oktay Akbal, Nelerden Sonra (Hikâye) (s.14-16)
 Lütü Ay, Tanrıdağı Ziyafeti (s.17-20)
 Fuat Pekin, Opera Mevsiminin Arifesinde (s.21)20-
 S.K.Y. Sanat Tenkidi ve Bir Tenkidci (s.22)
 Unesco Yayınları (s.23)
 Kültür Haberleri (s.24)

Sayı 11 (15 Kasım 1954, 24 s.)

- Yavuz Abadan, Unesco Ülküsü (s.1-2)
 Selâhattin Batu, Rüzgâr Gibi (s.3-4)
 Fazıl Hüsni Dağlarca, Yaşamada Yansılar (Şiir) (s.4)
 Cevat Memduh Altar, Ludwig Van Beethoven (s.5-7)
 Refik Epikman, Henri Matisse (s.8-11)
 Fazıl Hüsni Dağlarca, Taş Yazı (Şiir) (s.11)
 Malik Aksel, Övünmesini Bilmeyenler (s.12-13)
 Oktay Akbal, Aynadaki Yabancı (Hikâye), (s.14-15)
 Türker Acaroğlu, Türkiyede İyi Nizamlanmış Bir Millî Bibliyografya ve Dokümantasyon Enstitüsü Ne Gibi İşlerle Meşgul Olabilir? (s.15-16)
 Kültür Haberleri (s.17-19)
 Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu Unesco Türkiye Millî Komisyonu Yönetmeliği (s.19-24)

Sayı 12 (15 Aralık 1954, 24 s.)

- K. Orhan Eren, Milletler Cemiyetinden Unesco'ya (s.1-4)
 Behçet Necatigil, Besinler (Şiir) (s.4)
 Suut Kemal Yetkin, Paul Cézanne (s.5-7)
 Selâhattin Batu, Gökler Ülkesi (s.8-9)

Melâhat Özgü, Modern Resim Sanatı (s.10-11)
 Malik Aksel, Paravananın Sırrı (s.12-13)
 Lütfi Ay, Sant’erasmo Yuvarlak Tiyatrosunda “İkinci Nora” (s.14-17)
 Anatole France, Şüphecilik Hakkında (s.18-20) (Çev. Nebil Otman)
 Gerald Wendt, CERN Milletlerarası İlmî İşbirliği Örneği (s.21-22) (Çev. Cahit Özgür)
 François Le Lionnais, Biz ve İlim Dünyası (s.23-24) (çev. Tarık Özker)

Sayı 13-14 (15 Ocak ve Şubat 1955, 32 s.)

Ahmet Kutsi Tecer, Sekizinci Genel Konferansın Işığında (s.1-3)
 Prof. Dr. Yavuz Abadan, San’at ve Hürriyet (s.4-5)
 Fazıl Hüsnü Dağlarca, Günlerde (Şiir) (s.5)
 Sait Kemal Obut, Unesco İdeali ve Tahakkuk Şartları (s.6-7)
 Dr. Bülent Daver, Halk Eğitimi (s.8-9)
 Gerald Wendt, Tabiatı Koruyalım (s.10-11)
 Bahri Savcı, Tiyatroda Yazar Buhranı (s.12-13)
 Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ağır Ot (Şiir) (s.14)
 Jülide Gülizar Ergüven, Memleket Türküleri (Şiir) (s.15)
 Nermin Abadan, Existentialisme ve Hürriyet Telâkkisi (s.16-18)
 Vecihi Yenilmez, İstanbul’da Bir Bahar (Şiir) (s.18)
 Gerald Wendt, Cihanşümül Takvim (s.19-22)
 François Le Lionnais, Biz ve İlim Dünyası (s.23-24)
 Unesco Yayınları (s.25-27)
 Kültür Haberleri (s.28-30)
 Refik Epikman, Sanat Hareketler (s. 31-32)

Sayı 15-16 (15 Mart ve Nisan 1955, 32 s.)

Prof. Dr. Yavuz Abadan, İlmî Hümanizma (s.1-2)
 Doç. Dr. Kâmuran Birand, Kültür Hakkında (s.3-4)
 Arif Payaslıoğlu, İlmî Araştırmalarda ve Yüksek Öğretimde Ekip Çalışmasının Önemi (s.5-6)
 Bahri Savcı, Tiyatromuzu Saran Buhranlar (s.7-8)
 Nermin Abadan, Mimar Sinan (s.9-11)
 A.P., Eğitim Sisteminde Reform Hareketleri ve Fransız Eğitim Sistemi için Hazırlanan Reform Projesi (s.12-14)
 Y.A., Sosyal İlimlerde Gelişmeler (s.15-16)
 Malik Aksel, Resim İnanışları (s.17-18)

Gerald Wendt, Denizin Servetleri (s.19-23)
 Abdullah Rıza Ergüven, Yalnızlar (Şiir) (s.23)
 François Le Lionnais, Biz ve İlim Dünyası (s.24-27)
 Vecihi Yenilmez, Hayat Kadehi (Şiir) (s.27)
 Tarihi Bir Yıldönümü (s.28)
 Sanat Hareketleri (s.29-30)
 Unesco Yayınları (s.31-32)

Sayı 17-18 (15 Mayıs-Haziran 1955, 32 s.)

Prof. Dr. Yavuz Abadan, Birleşmiş Milletler (s.1-3)
 Prof. Necmettin Halil Onan, Söyleniş (Şiir) (s.3)
 Prof. Melâhat Özgü, Cihan Tarihinde İki Dönüm Noktası (s.4-5)
 Fazıl Hüsnü Dağlarca, Akyapı (Şiir) (s.5)
 İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Türk Sanat Geleneği ve Sürrealizm (s.6-8)
 Prof. Şevket Aziz Kansu, Albert Einstein (s.9-12)
 Behçet Necatigil, Astar (Şiir) (s.12)
 Dr. Etienne J.P. Stretta, İstanbul Teknik Üniversitesine Bağlı Bulunan Hidroloji Enstitüsü (s.13-17)
 Fuat Pekin, Devlet Resim ve Heykel Serisi (s.18-20)
 M. Türker Acaroğlu, İşçi Kütüphanelerinin Önemi (s.21-24)
 Gerald Wendt, Güneşi Çalıştırmak İçin Üç Usul (s.24-26)
 Prof. K. Fikret Arık, Unesco ve Yüksek Öğretimde Sosyal Bilimlerin Hukuk Öğretimi (s.27-28)
 Unesco Türkiye Millî Komisyonu IV. Devre Birinci Genel Kuruluna Sunulan Komisyon Raporları (s.29-32)

Sayı 19-21 (Ocak-Şubat 1956, 56 s)

Yavuz Abadan, Konferans ve Üniversitelerimiz (s.1)
 Zekâi Baloğlu, Milletlerarası Üniversiteler Birliği (s.24)
 Milletlerarası Üniversiteler Birliğinin İkinci Kongresinde Tartışma Konusu Olan Problemler (Derleyen: Nermin Abadan), (s.5-12)
 Celal Yardımcı, Millî Eğitim Bakanının Nutku (S.13-14)
 Meksiko Millî Üniversitesi Delegatesi B. Torres Bodet'nın Demeci (S.15-19)
 Address Delivered by Dr. Torres Bodet, Delegate of The National University of Mexico (s.20-24)
 Allocution de M. Torres Bodet, Delegeue de l'Universite Nationale de Mexico (s.25-29)
 F.N. Rogers, Öğretmenlerin Umumî ve Meslekî Eğitimde Üniversitelerin Rolü (s.30-37)

F.N. Rogers, The Role of Universities in The General and Professional Education of Teachers (s.38-44)

Tahran Üniversitesinden Dr. A.A. Siassi'nin Demeci (s.45-50)

Discours Prononcée Par Le Dr. A.A. Siassi de Tahran (s.51-56)

Sayı 22-23 (Mart- Nisan 1956, 28 s.)

İ. Hakkı Baltacıoğlu, Milletler Birliği Gelenek Birliğidir (s.1-5)

İ. H. Baltacıoğlu, İndroduction a la Sociologie de l'Education (s.6-8)

Âfet İnan, 750 Yıl Önce Anadolu'da Bir Türk Kadınının Kurduğu Tıbbiye (s.9-11)

A.R. Ergüven, Yalnızlar (s.11)

Ord. Prof. Dr. Ş. A. Kansu, Türkiye Tabiatını Korumak İçin (s.12-14)

Fuat Pekin, Adam Mickiewicz (s.15-22)

Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver, Türk Tababetinin 750 inci Yılı (s.23-24)

Sayı 24-25 (Mayıs-Haziran 1956, 24 s.)

Prof. Dr. Yavuz Abadan, Bilgi Edinmek için Milletlerarası İşbirliği (s.1-2)

Prof. Dr. Âfet İnan, Kemal Atatürk'ün İlim ve Edebiyat Üzerine Düşünceleri (s.3-5)

Prof. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Eğitimin Yapıcı Unsurları (s.6-8)

Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, Büyük Öğretmen Doktor René Leriche (s.9-11)

Abdullah Rıza Ergüven, Acımsı (Şiir), (s.11)

Cevat Memduh Altar, Osmanlı-Avusturya Münasebetlerinde Wolfgang Amadeus Mozart (s.12-16)

Fuat Pekin, Maurice Utrillo (s.27-19)

Zekâi Baloğlu, Unesco I (s.20-23)

Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü Altıncı Kongresi (s.23-24)

Sayı 26-27 (Temmuz-Ağustos 1956, 32 s.)

Prof. Ahmet Özel (Maarif Vekili), Unesco (s.1-2)

Prof. Hilmi Ziya Ülken, III. Dünya Sosyoloji Kongresi (s.3-4)

Prof. Âfet İnan, Avrupa Memleketleri Unesco Millî Komisyonları Toplantısı (s.5-8)

Nurullah Berk, Unesco ve Sanat (s.8-10)

Mithat Fenmen, Unesco ve Müzik (s.10-11)

Prof. Muzaffer Şenyürek, Irk Mefhumu ve Unesco'nun bu Konudaki Çalışmalarına Kısa Bir Bakış (s.11-14)

Prof. Hikmet Birand, Kurak Bölgelerin İhyası Hakkında Unesco Projesi ve Türkiye'deki Kuraklık (s.14-21)

Esin Karaaslan, Bibliyografya Enstitüsü (s.22-24)

Enise Yener, Milletlerarası Müzeler Haftası (s.25-26)

Süleyman Tamer, Folklor ve Müzecilikte Filmin Rolü (s.27-28)

Zekâi Baloğlu, Unesco II (s.29-32)

Sayı 28-29 (Eylül- Ekim 1956, 23 s.)

Prof. Dr. Yavuz Abadan, Unesco'nun Delhi Konferansı (s.1-3)

Prof. Dr. Âfet İnan, Gazi M. Kemal Atatürk'ün Ölümünün XVIII inci Yıldönümü Münasebetiyle (s.3-7)

Prof. Dr. Melâhat Özgü, Kültür ve Şahsiyet (s.7-8)

A.Rıza Ergüven, Acımsı (Şiir) (s.9)

Fuat Pekin, Atatürk'ün Mareşal Lyautey'ye Mektubu (s.10-12)

Emin Hekimgil, Amerika Birleşik Devletlerindeki Yabancı ve Türk Doktorlar (s.12-19)

Prof. Dr. Yavuz Abadan, Reşat Nuri Güntekin (s.19-20)

Zekâi Baloğlu, Unesco'nun Onuncu Yılı Münasebetiyle (s.21-23)

SONUÇ

1954-1956 yılları arasında toplam 29 sayı (20 nüsha) olarak yayımlanan *Kültür Dünyası* dergisi, Unesco Türkiye Millî Komisyonu tarafından çıkarılan bir kültür ve sanat dergisidir. Dergi, doğrudan bir edebiyat dergisi olarak konumlandırılmamakla birlikte, içerdiği nitelikli edebî metinlerle dönemin edebiyat ortamına kayda değer katkılarda bulunmuş, özellikle şiir, hikâye, deneme, portre (biyografi), günlük ve sohbet türlerinde yayımlanan yazılar aracılığıyla Türk edebiyat tarihinde özgün bir yer edinmiştir.

Derginin içerik yelpazesi incelendiğinde, edebiyat alanında yayımlanan yazıların çeşitliliği ve niteliği dikkat çekmektedir. Şiir türü, derginin edebî içeriğinde en yoğun şekilde temsil edilen türlerden biridir. Dönemin önde gelen şairlerinden Fazıl Hüsni Dağlarca, Behçet Necatigil, Cahit Külebi, Özdemir Asaf, Sabahattin Kudret Aksal, Salih Zeki Aktay ve Necmettin Halil Onan gibi isimlerin şiirleri bu dergide yayımlanarak hem şairlerin şiir anlayışlarını takip etme imkânı sunmuş hem de şiir sanatının dönemsel dönüşümlerine dair bir panorama oluşturmuştur.

Hikâye türünde ise Oktay Akbal gibi Türk hikâyeciliğinin önemli temsilcilerinden birinin ürünleri yer almaktadır. Bu hikâyeler, dönemin birey-toplum ilişkilerini ve içsel çatışmalarını estetik bir biçimde yansıtarak, derginin anlatı türlerine verdiği önemi göstermektedir. Edebî sohbet türünde Selâhattin Batu'nun kaleme aldığı yazılar, edebiyat ve kültür çevrelerine yönelik

entelektüel bir bakış sunarken; günlük türünde Salâh Birsell'in metinleri, bireysel gözlem ve düşüncenin incelikle işlenmiş örneklerini sunar niteliktedir.

Dergide yer alan deneme türündeki yazılar ise edebiyat kuramı, şiir sanatı, tiyatro tarihi, tercüme faaliyetleri ve önemli edebî figürlerin değerlendirilmesi gibi temaları ele alarak yalnızca bir tür olarak denemenin imkânlarını değil, aynı zamanda ele alınan meselelerin kültürel boyutlarını da tartışmaya açmaktadır. Edebiyat tarihiyle ilgili metinlerde hem tarihsel birikim hem de dönemin edebî tartışmaları bağlamında özgün katkılar göze çarpmaktadır.

Özellikle dikkat çeken bir diğer yazı grubu ise portre yazılarıdır. Türk ve dünya edebiyatından seçilmiş önemli yazarlar üzerine kaleme alınan bu metinler, yalnızca biyografik bilgi aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda bu yazarların edebî kişiliklerini, eserlerinin tematik ve biçimsel özelliklerini ayrıntılı bir biçimde değerlendiren nitelikli eleştirel metinlerdir. Franz Kafka, Reşat Nuri Güntekin ve Eugene O'Neill gibi yazarlar hakkında yazılmış portreler, edebiyat eleştirisinin gelişimini göstermesi açısından kayda değerdir.

Kültür Dünyası dergisi, doğrudan bir edebiyat dergisi olmamakla birlikte, birçok şair ve yazarın ilk ürünlerine yer vermesi bakımından edebiyat dergiciliği açısından da önemli bir konumda bulunmaktadır. Bu durum, dergiyi yalnızca bir içerik platformu olmanın ötesine taşıyarak, edebiyat tarihçiliği açısından bir kaynak hüviyetine büründürmektedir. Bu bağlamda dergide yayımlanan metinlerin künyeleri tespit edilerek içerik analizleri yapılmıştır.

Kültür Dünyası yalnızca edebî içeriğiyle değil; 1950'li yılların Türkiye'sinde kültürel politikaların, sanat anlayışlarının, entelektüel tartışmaların ve Unesco'nun ülke çapındaki faaliyetlerinin izlenebileceği bir mecra olarak da işlev görmüştür. Bu çok yönlü içerik yapısı, dergiyi hem kültür tarihi hem de edebiyat tarihi açısından değerli bir belge niteliğine taşımaktadır. Bu çalışmada, derginin kronolojik dizini sunularak, yapılacak yeni araştırmalara kaynaklık edecek bir temel oluşturulmuştur.

KAYNAKÇA

- Abadan, N. (1955). Existentiâlisme ve hürriyet telâkkisi. *Kültür Dünyası*, 13-14 (16-18).
- Abadan, Y. (1956). Reşat Nuri Güntekin. *Kültür Dünyası*, 28-29 (19-20).
- Aksal, S. K. (1954). Okumakla oynamak. *Kültür Dünyası*, 1 (22-23).
- Aktay, S. Z. (1954). Kırk yıl süren bir şiir kavgası. *Kültür Dünyası*, 7 (8-10).
- Anar, T. (2012). *Mekândan taşan edebiyat: Yeni Türk edebiyatında edebiyat mahfilleri*. Kapı Yayınları.
- Ay, L. (1954). Tanrıdağı ziyafeti. *Kültür Dünyası*, 10 (17-20).
- Birsel, S. (1954). Şiir üzerine konuşma. *Kültür Dünyası*, 1 (8-11).
- Burian, O. - Çambel, P. (1954). Türkiye’de tiyatro. *Kültür Dünyası*, 4 (15-17).
- Doğan, E. (1997). *Edebiyatımızda dergiler*. Bağlam Yayıncılık
- Ertuğ, H. R. (1970). *Basın ve yayın hareketleri tarihi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Harmancı, A. (2019). Edebiyatımızda “Ara Nesil”. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 3(2), 157-166.
- İnan, Prof. Dr. Â. (1956). Kemal Atatürk’ün ilim ve edebiyat üzerine düşünceleri. *Kültür Dünyası*, 24-25 (3-5).
- Karahan, A. (1954). Fatih’in şiir ve fikir cephesi I: Fatih’in edebi hüviyeti”. *Kültür Dünyası*, 6 (5-8).
- Karahan, A. (1954). Fatih’in şiir ve fikir cephesi II: Fatihin tasavvufi ve felsefi hüviyeti. *Kültür Dünyası*, 8 (3-5).
- Küpçük, S. (2025). *Edebiyat dergileri atlası - 1980’den 2000 sonrasına*. Hece Yayınları.
- Kür, İ. (1954). İngiltere’de çocuk tiyatrosu. *Kültür Dünyası*, 1 (26).
- Özgü, M. (1954). Kafka. *Kültür Dünyası*, 5 (16-18).
- Özgü, M. (1954). Klâsik edebiyata doğru. *Kültür Dünyası*, 2 (14-15).
- Pekin, F. (1954). Hekimlik ve şiir. *Kültür Dünyası*, 5 (14-15).
- Pekin, F. (1954). Yaşamak. *Kültür Dünyası*, 9 (27-19).
- Peltek, O. (1954). Existentialisme üzerine. *Kültür Dünyası*, 5 (19-21).
- Peltek, O. (1954). Tercüme tarihimize bir bakış. *Kültür Dünyası*, 3 (25-26).
- Savcı, B. (1955). Tiyatroda yazar buhranı. *Kültür Dünyası*, 13-14 (12-13).
- Savcı, B. (1955). Tiyatromuzu saran buhranlar. *Kültür Dünyası*, 15-16 (7-8).
- Şahinbaş, İ. (1954). Eugene O’neill. *Kültür Dünyası*, 1 (16-20).
- Tosun, N. (2020). *Edebiyat atlası*. Dedalus Yayınları

Uçar, A. (2007), *1950'ler Türkiye'sinde edebiyat dergiciliği: poetikalar ve politikalar*. (YÖK Tez Merkezi, Yüksek Lisans Tezi). Bilkent Üniversitesi/ Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü.